

**Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava
Facultatea de Litere și Științe ale Comunicării**

**ȘCOALA DOCTORALĂ
DOMENIUL FILOLOGIE**

**FOLCLORISTICA ÎN BUCOVINA.
DIRECȚII, PUBLICAȚII PERIODICE, REPREZENTANȚI
– REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT –**

Conducător de doctorat:

PROF. UNIV. DR. MIRCEA A. DIACONU

Doctorand:

ELENA CRISTUȘ (căs. PASCANIUC)

Suceava

2024

Cuprins

ARGUMENT	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL I FOLCLOR ȘI FOLCLORISTICĂ ÎN BUCOVINA ISTORICĂ. O PRIVIRE ASUPRA ÎNCEPUTURILOR	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL II DIRECȚII DE CULEGERE ȘI CERCETARE A FOLCLORULUI	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
II.1. Curente, școli și direcții folcloristice.....	Error! Bookmark not defined.
II.2. Metode de culegere a folclorului.....	Error! Bookmark not defined.
II.2.1. Metoda culegerii directe	Error! Bookmark not defined.
II.2.2. Metoda culegerii indirecte	Error! Bookmark not defined.
II.4. Circulația chestionarelor în Bucovina	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL III FOLCLORUL ÎN PUBLICAȚII PERIODICE DIN BUCOVINA	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
III.1. Preocupări pentru folclor în periodice românești bucovinene	Error! Bookmark not defined.
defined.	
III.2. Periodice literare românești în Bucovina până la 1918	Error! Bookmark not defined.
III.2.1. „Foaia Societății pentru Literatură și Cultura Română în Bucovina” (1865–1869)	Error! Bookmark not defined.
III. 2.2. Revista „Junimea literară”, seria întâi, 1904–1914	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL IV PERSONALITĂȚI ALE FOLCLORISTICII DIN BUCOVINA.....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
IV.1. Ion G. Sbiera.....	Error! Bookmark not defined.
IV. 2. Simion Florea Marian	Error! Bookmark not defined.
IV. 3. Elena Niculiță-Voronca	Error! Bookmark not defined.
IV.4. Alexandru Voevidca	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZII.....	Error! Bookmark not defined.
ANEXE.....	Error! Bookmark not defined.
1. Simion Fl. Marian, „Un apel literariu” („Amicul familiei”, Gherla, anul II, nr. 12, 1879).....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2. Simion Fl. Marian, „Apel literar” („Amicul familiei”, anul IV, nr. 27, 1880)	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
3. Simion Fl. Marian, „Apel literar” („Tribuna”, Sibiu, anul III, nr. 74 și 75, 1886)....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
4. *** „Către întreg publicul român...”, („Amicul familiei”, anul XIII, nr. 11, 1899).	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
5. Elena Niculiță-Voronca, „Despre povești”, („Rîndunica. Revistă literară, științifică, folcloristă”, Iași, anul I, nr. 1, 1893)	Error! Bookmark not defined.

6. Simion Fl. Marian, „Apel literar” („Gazeta Bucovinei”, Cernăuți, anul III, nr. 5, 1893)
..... **Error! Bookmark not defined.**

7. *** „Povestea doinei”, („Junimea literară”, Cernăuți, anul V, nr. 9–10, 1908) **Error!
Bookmark not defined.**

8. *** „Apel. Cântecul popular român în Bucovina (Instrucție pentru colectare)”, („Apărarea
națională”, Cernăuți, anul II, nr. 33–34, 1907) **Error! Bookmark not defined.**

BIBLIOGRAFIE
Error! Bookmark not defined.

Cuvinte-cheie: Bucovina istorică, context cultural, curente și școli de folclor, metodologie, metode de culegere, apel literar, chestionar folcloric, folclor muzical, folcloristică, calendar, Societatea pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina, Academia Română, „Junimea literară”, „Foaia Societății pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina”, Ludwig Adolf Staufe, I. G. Sbiera, Simion Florea Marian, Dimitrie Dan, Heinrich Himmel, etnologul Heinrich S. Krauss, Elena Niculiță-Voronca, Alexandru Voevidca, Matthias Friedwagner.

Rezumat

Un studiu privind folclorul și folcloristica în Bucovina istorică cred că apare astăzi ca necesar în măsura în care, în ultimii douăzeci de ani, mari colecții muzicale și de literatură populară adunate din Bucovina sunt, din nou, „revizitate” și apreciate pentru bogăția informațiilor etnologice; studii de etnografie și folclor celebre în epocă, semnate de folcloriști bucovineni au revenit, în ediții critice, în atenția cercetătorilor preocupați de cultura tradițională, de locul și rolul pe care-l are aceasta în lumea postmodernă, iar lucrări rămase un timp nemeritat de lung în manuscris au văzut, în sfârșit, lumina tiparului.

Prin teza intitulată *Folcloristica în Bucovina. Direcții, publicații periodice, reprezentanți* încerc conturarea unei imagini unitare, de ansamblu, a ceea ce a însemnat pentru intelectualitatea românească din Bucovina – provincie a Imperiului Habsburgic până în anul 1918 – întâlnirea, la jumătatea secolului al XIX-lea, cu literatura populară ca valoare națională, simbol cultural și identitar. Între anii 1875 și 1915 văd lumina tiparului cele mai de seamă lucrări de folclor din Bucovina, dar ele au fost pregătite prin ample acțiuni de culegere, individuale sau instituționale. Volumele apărute au meritul de a pune la îndemâna cercetătorului un bogat material folcloric, reprezentând toate speciile folclorice și au, totodată, forța de a crea o imagine globală asupra diversității manifestărilor artistice tradiționale ale românilor bucovineni. La momentul apariției lor, colecțiile de folclor au avut și anumite funcționalități politice, sociale, patriotice. Opera folclorică a fost mereu deschisă către alte orizonturi, în strânsă legătură cu epoca, dar și către noi perspective de interpretare. De aceea, am considerat ca necesare înțelegerii mai largi a fenomenului folcloric din Bucovina datele ce țin de istorie și istorie socială. Faptul că autorii și purtătorii de folclor conviețuiesc cu semenii lor, își duc viața în mijlocul oamenilor ale căror aspirații și sentimente le aduc în sfera creațiilor folclorice printr-un limbaj comun tuturor este o realitate ce nu poate fi trecută cu vederea. Astfel, mediul lingvistic reprezintă o coordonată fundamentală, face parte integrantă din condiția creației folclorice.

Lucrarea cuprinde patru capitole, concluzii, anexe și bibliografie. Am încercat o tratare echilibrată din punctul de vedere al proporțiilor, împărțind capitolele în subcapitole, în funcție de problemele urmărite.

Obiectivul principal al tezei este formarea unei imagini de ansamblu asupra fenomenului folcloric bucovinean, în condițiile în care în ultimii douăzeci de ani au fost (re)editate noi scrieri ale folcloriștilor reprezentativi pentru spațiul cultural amintit ori dedicate acestora, dar *nu există încă o lucrare de sinteză* destinată modului cum s-a realizat cercetarea folclorică în Bucovina și cum a fost înțeleasă importanța acestei activități în epocă. Ca obiective secundare, am în vedere readucerea în atenția comunității științifice a unor documente literare / folclorice editate, care se regăsesc din ce în ce mai greu, sau degradate de timp, în fondurile documentare din țară; identificarea unor documente literare/folclorice inedite; identificarea unor inadvertențe sau omisiuni în literatura de specialitate privind documente folclorice din Bucovina și corectarea lor, în măsura posibilităților; stimularea, formarea și consolidarea unei conștiințe noi, moderne privitoare la valoarea patrimoniului popular bucovinean, ca parte integrantă a patrimoniului european.

În absența unei cercetări care să ordoneze și să analizeze aspectele importante ale folcloristicii din Bucovina, teza de față, care are și o funcție recuperatorie, își propune să sistematizeze cu acest scop un material foarte bogat, pe care l-am întâlnit în culegeri folclorice, în periodicele vremii, în corespondența dintre folcloriști sau cea purtată de aceștia cu diferite societăți culturale, în edițiile *princeps* ale volumelor semnate de folcloriștii din veacul al XIX-lea și nu în ultimul rând în scrierile memorialistice pe care le-au lăsat. Pentru identificarea lor în biblioteci, pe cât posibil în totalitate, am apelat și la resursele digitale.

În fapt, în condițiile politice și administrative existente în Bucovina, în perioada 1850–1918, preocuparea pentru folclor a generat o fervoare poate mai rar întâlnită în alte zone locuite de români. Învățători, preoți, elevi, amatori și-au făcut din această preocupare scopul vieții lor. Primele calendare, periodicele existente aveau și pagini dedicate unor culegeri propriu-zise sau cu caracter, foarte general spus, folcloric. Fervoarea aceasta este și rodul contactului cu ce se întâmpla în România (Vasile Alecsandri publică în „Bucovina” Hurmuzăcheștilor *Miorița*, dar și articolul programatic „Românii și poezia lor”; Hasdeu dezvoltă școala comparativ-istorică; în același timp, orientarea mitologică are încă adepți de clasă; apare interesul pentru folclorul muzical), dar și consecința interesului științific al Austriei pentru identitatea națională a popoarelor din Imperiu, fapt concretizat în tot felul de inițiative de înregistrare a specificului etnografic și folcloric. Ultima dintre ele, desfășurată oficial între 1907 și 1914, a condus la antologarea a peste 10 000 de texte poetice primite de la corespondenții din teren și la

înregistrarea a peste 3 700 de cântece populare, adunate de învățătorul folclorist Alexandru Voievidca, cărora el le transcrie și fraza muzicală.

Prin studiul de față, încerc să privesc folcloristica bucovineană din diferite perspective, să inventariez fapte, să explic contextul în care au avut loc acestea.

Primul capitol se intitulează „Folclor și folcloristică în Bucovina istorică. O privire asupra începuturilor”. În el, arăt că îmi limitez analiza problematicii folclorului și a folcloristicii din Bucovina pentru perioada 1850–1918, perioadă în care, de altfel, au avut loc numeroase transformări în evoluția folcloristicii ca știință, atât în România (zona de maximă influență culturală pentru românii din Bucovina), cât și în spațiul german, european în general (cu ideile inovatoare și curente culturale aflate aici în circulație). Contactul bucovinenilor cu acesta din urmă era oarecum facilitat administrativ și era profitabil pentru deschiderea către modernitate a intelectualilor bucovineni. Mi s-a părut interesantă, de exemplu, situația în care l-am găsit pe omul de cultură Vasile Bumbac: într-un număr din anul 1865 al primului periodic exclusiv literar din Bucovina, „Foaia Societății pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina”, publică doar câteva cântece populare adunate de el, dar în anii 1868 și 1869 îl găsim ca autor a două articole teoretice despre folclor, pe care le tipărește în periodicul de limbă română „Albina”, de la Viena (va apărea apoi la Pesta). În articole abordează, chiar dacă la nivel elementar, subiecte care încă rețin interesul folcloristului modern: relația text folcloric oral vs text tipărit, îndeamnă la o culegere responsabilă a speciilor narrative, mai cu seamă basmul; descrie obiceiuri populare de Anul Nou, oferă texte autentice din repertoriul de plugușor și semănat.

Răsfoind bogatul material documentar pe care l-am avut la dispoziție, am observat că termenul de folclor nu a fost utilizat în Bucovina până în jurul anilor 1900, aici se culegea „literatură poporană”, „cântece populare”, „poesii populare”, „povești populare”. Marian și-a subintitulat abia ultimele două lucrări, cele din 1903 și 1904, „studiu folcloristic”. Tipărirea lor în puținele publicații românești care apăreau de regulă în capitala ducatului, Cernăuți, era îngreunată de costurile financiare. A tipări un volum aici sau la Suceava (unde apare *Ornitologia poporană română* a lui Marian, în 1883) presupunea costuri greu de suportat, realitate de care s-au lovit atât Ion G. Sbiera, cât și Elena Niculiță-Voronca. Simion Florea Marian, pentru că s-a bucurat de sprijinul material al Academiei Române, a putut să publice mai multe din scrierile lui „în edițiunea Academiei”, la București.

Prin lucrările semnate de folcloriștii amintiți deja (precum și de cei din prima generație de culegători: Iraclie Porumbescu, Ioan Berariu, Vasile Bumbac, Ludwig Adolf Simiginowicz-Staufe ș.a.) în revistele românești transilvănene, în cele din Regat, precum și în cele de profil

din Viena, elemente ale culturii și literaturii populare românești bucovinene, cu valențele lor cele mai înalte, încep să circule frecvent în întreg spațiul cultural românesc și în spațiile de cultură germană. În acest context, am punctat importanța „momentului” Staufe-Simiginowicz pentru cunoașterea basmului popular din Bucovina. Prin culegerile și traducerea acestuia, cititorii primului volum al publicației „Zeitschrift für Deutsche Mythologie und Sittenkunde” apărut la Göttingen, în 1853, au putut cunoaște prima dată basmul popular românesc din Bucovina în traducere germană (publicația respectivă i-a tipărit lui Staufe zece narațiuni). Între acești cititori se remarcă celebrii frați Grimm. Tânărul bucovinean anunța că avea în manuscris două volume, care nu s-au mai tipărit atunci). Manuscrisul integral *Basme populare din Bucovina* al lui Ludwig Adolf Staufe a rămas inedit până în 2010, când Helga Stein și Viorica Nișcov au publicat prima lui traducere în limba română.

Mai mult, un rol major în consemnarea și conservarea patrimoniului cultural popular și chiar în încercarea de înnoire a metodelor lui de cercetare îl are, în această perioadă, colaborarea folcloriștilor români cu instituțiile vieneze și cu cercetătorii străini interesați de culegerea cântecului popular românesc din Bucovina (Matthias Friedwagner). Astfel încât, observând că datorită unor eforturi individuale și instituționale ample și profunde, desfășurate în ducatul Bucovinei (care nu au fost lipsite de anumite tensiuni politice și sociale locale), eforturi pe care am încercat să le evidențiez în întrepătrunderea lor, la finalul primului capitol am putut ajunge la concluzia că în perioada supusă observației s-au pus bazele pentru cercetări ulterioare de substanță și pentru o mai bună înțelegere a identității culturale românești din Bucovina.

Înainte de a analiza prezența materialelor de folclor în periodicele din Bucovina, am simțit nevoia de a prezenta succint parcursul istoric al disciplinei și direcțiile de culegere și cercetare a folclorului urmate de folcloriștii bucovineni. Am observat că acțiunea de culegere a literaturii orale s-a efectuat, preponderent, într-o manieră amatoristică în Bucovina, existând însă momente semnificative, când această atitudine a fost depășită.

Astfel, în capitolul al doilea, pe care l-am intitulat „Direcții de culegere și cercetare a folclorului”, am trecut în revistă principalele curente, școli și direcții folcloristice (*subcapitolul II.1*), apoi, fiind interesată să arăt și metodele de culegere a folclorului, directe și indirecte, le-am prezentat în *subcapitolul II.2*. În continuarea demersului, mi-am îndreptat atenția asupra unor inițiative instituționale de culegere a folclorului în Bucovina, în cadrul cărora s-a folosit mai ales metoda culegerii indirecte, prin corespondenți. Arăt însă, cu trimitere la chestionarele păstrate în publicistica vremii, și că în Bucovina acest tip de inițiative a fost precedat, cu mult înainte, de demersurile particulare, personale de culegere folclorică, ale unor personalități în domeniul cercetării culturii tradiționale românești, ca Ion G. Sbiera, Simion Florea Marian,

Elena Niculiță-Voronca. Aceștia, prin munca lor asiduă, consecventă și insistentă au determinat în Bucovina (de fapt, prin chestionarele lui Marian, în toate spațiile locuite de români) întemeierea unei „tradiții excepționale” de culegere, folosind ca instrumente de lucru apelul literar și chestionarul folcloric (subcapitolul II.3). Pentru a demonstra acest lucru, am ținut să subliniez importanța primului chestionar distribuit de Marian (în 1879), cel ornitologic, pentru parcursul științific al folcloristului și etnografului din Suceava. Circulația chestionarelor în Bucovina este subiectul pe care îl dezvolt în subcapitolul II.4 și îmi îndrept atenția asupra momentului când au fost difuzate primele chestionare în Bucovina, contextul în care au circulat, impactul pe care l-au avut aceste instrumente metodologice în cercul intelectualilor bucovineni, vizați ca posibili colaboratori-respondenți, motivațiile celor care au răspuns la ele, rezultatele finale (când au existat) ale aplicării metodei chestionarului în spațiul etnofolcloric al Bucovinei și contribuția lor la dezvoltarea folcloristicii românești, la un anumit moment al evoluției ei.

Analizând posibila influență asupra muncii folcloriștilor români ai timpului a anchetei indirecte desfășurate în Bucovina de Societatea Antropologică din Viena (sub supravegherea căpitanului austriac Heinrich Himmel), avansează ipoteza că circulația aceluia chestionar „de 12 coale”, în limba germană, în care se solicitau în principal date etnografice din Bucovina (dar nu numai despre români) i-a dat ideea preotului Dimitrie Dan să folosească datele obținute cu referire la alte naționalități la alcătuirea scrierilor sale monografice dedicate unor etnii stabilite în Bucovina în diferite timpuri și împrejurări (țigani, ruși lipoveni, armeni, evrei) și poate chiar să-l fi utilizat în obținerea datelor pentru celelalte lucrări cu caracter etnologic ale sale.

Acest capitol este completat de *Anexe*, unde am inserat șapte apeluri și chestionare folclorice extrase din periodice de secol XIX, documente care au circulat în Bucovina dar au fost distribuite, prin presă, de folcloriști bucovineni și în spațiul mai larg românesc. Am transcris în capitolul „Anexe”, conform normelor ortografice și ortoepice actuale, chestionare alcătuite de Simion Florea Marian și difuzate de el prin periodice cu o mai largă circulație pe teritoriul imperiului austro-ungar („Amicul familiei”, „Tribuna” etc.); am identificat și transcris materiale în care Elena Niculiță-Voronca indică o anumită metodologie de culegere, pe care o consideră adecvată unei maniere științifice de a privi folclorul; am transcris apelul pe care Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina l-a distribuit în anul 1889, în vederea alcătuirii unei culegeri de folclor; la fel, am transcris apelul Comisiei pentru culegerea cântecului popular românesc din Bucovina, sub coordonarea lui Matthias Friedwagner.

Pe baza documentelor cercetate, fac observația că se impune și corectarea anumitor erori care au apărut în timp. De exemplu, chestionarul pentru culegerea datinilor de Paști elaborat de

Marian conține un set de 30 de întrebări foarte detaliate și nu doar zece, cum menționase Petru Ursache în studiul monografic al revistei „Șezătoarea”, apărut în anul 1972.

În capitolul al treilea, care constituie partea centrală a tezei, analizez în detaliu prezența folclorului în publicațiile periodice din Bucovina. Pentru a-mi atinge obiectivele, am consultat, pe cât posibil, toată presa, arhive, corespondența folcloriștilor, dincolo de studiile și lucrările de sinteză, corpusuri și dicționare de folcloristică pentru a încerca să dau răspunsuri pertinente la întrebările care s-au ivit pe parcursul cercetării mele. Se poate să nu fi reușit în totalitate.

Revistele și ziarele timpului au influențat orientarea opiniei publice asupra felului de a privi și a înțelege patrimoniul folcloric. Cine răsfoiește paginile publicațiilor de limbă română din Bucovina, chiar dacă sunt ziare politice în primul rând, va constata că ele sunt deschise și culegerilor folclorice, uneori chiar studiilor teoretice mai reduse ca întindere. De aceea, am integrat în al treilea capitol al lucrării, „Folclorul în publicații periodice din Bucovina”, analize privind preocupările generale pentru folclor atât în publicistica politică, cât mai ales în singurele două reviste literare care au avut o longevitate mai mare de un an sau doi, până în 1918. În subcapitolul III. 1, „Preocupări pentru folclor în periodice românești bucovinene” am prezentat folclorul așa cum apare în calendare, almanahuri, în primul ziar din Cernăuți, bilingv, român-german, „Bucovina”. Am constatat că în primele publicații românești apărute în Bucovina (primul calendar apare în anul 1811; primul ziar este tipărit în 1848, la Cernăuți) prezența textelor populare stă în relație cu: 1) realizarea unui program politic și ideologic, pentru a cărui reușită se impunea întărirea legăturii prin limbă, obiceiuri între creatorii de folclor și elitele intelectuale, în condițiile în care învățământul în limba germană, încă de la primele nivele, îi îndepărta pe tineri de limba și cultura română; 2) funcțiile de educare și divertisment, pe lângă cea de informare, asumate de literatura de colportaj reprezentată de calendare și almanahuri, explică tipărirea în paginile periodicelor a transcrierilor de folclor; 3) inițierea activităților de culegere și antologare a folclorului și etnografiei.

Ne-am îndreptat atenția în mod special asupra a două reviste exclusiv literare apărute la Cernăuți, „Foaia Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina” (1865–1869), și la Suceava, „Junimea literară”, seria întâi, 1904–1914 (se va muta și ea mai târziu la Cernăuți), cărora le-am dedicat subcapitole speciale, în care am analizat detaliat problematica folclorului tipărit în paginile lor. Dacă prima revistă literară a Bucovinei, „Foaia Societății...”, a contribuit la receptarea și promovarea ideilor romantice de culegere și de înțelegere a folclorului, în ceea ce privește „Junimea literară”, (seria întâi, 1904–1914), am observat că apariția revistei conduse de Ion Nistor a venit ca rezultat al unor acțiuni culturale începute în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, concentrate și la începutul secolului al XX-lea pe cultivarea sentimentului național,

pe lupta pentru cultivarea limbii române în școală, pentru accesul la literatura de calitate din Regatul României. În primii ei ani de existență, revista „Junimea literară” s-a bucurat de valoroasa și constanta colaborare a lui Sim. Fl. Marian, articolele publicate de folclorist, majoritatea legende și studii de mitologie, înscriind revista în circuitul presei literare românești de la începutul secolului al XX-lea („Familia”, „Albina”, „Șezătoarea”, „Noua revistă română”, „Ion Creangă” ș.a.) care oferă o imagine a constituirii mitologiei românești. În sumarul general al periodicului există o rubrică intitulată întâi „Folcloristică” (1905), apoi „Folclor” (1906) și „Folklor” (1907) în care semnează nume consacrate în epocă: Sim. Fl. Marian, Dimitrie Dan, Ion G. Sbiera, Elena Niculiță Voronca, Artur Gorovei, dar și alții, rămași cunoscuți doar în plan local, cum sunt Octavian Isopescu, Dimitrie Mitric-Bruja, Emilian Popescu, I. Ionașcu. Semnătura „grea” a lui S. Fl. Marian (fost profesor al multor tineri scriitori prezenți în paginile revistei) a însemnat un imbold și pentru alți culegători de folclor, mai titrați ori mai modești, să ofere paginilor „Junimii literare”, în primul ei deceniu de existență, apoi și în seria nouă a periodicului, balade, doine, cântece, cimilituri, povești și legende sau articole care tratează variate teme și probleme de folclor. Concluzia la care am ajuns în urma lecturii periodicului și a analizei lui este că în Bucovina, până la momentul Unirii, revista „Junimea literară” a dorit și a reușit să exercite o acțiune culturală modelatoare asupra societății și limbii române și prin materialele și studiile folclorice publicate, deși analize de substanță ale lucrărilor folclorice majore, editate de bucovineni până în anul 1914, nu se regăsesc încă în paginile acestei prime serii a periodicului.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, în Bucovina a fost creată o adevărată școală de folclor de către Simion Florea Marian, devenit un model de urmat și pentru alți cercetători ai domeniului. Elena Niculiță-Voronca și Dimitrie Dan sunt doi dintre aceștia.

În capitolul patru al lucrării, „Reprezentanți ai folcloristicii din Bucovina”, am realizat patru studii dedicate folcloriștilor pe care îi consider reprezentativi pentru folcloristica acestei zone: Ion G. Sbiera, Sim. Fl. Marian, Elena Niculiță-Voronca și Alexandru Voevidca – primii doi, folcloriști consacrați și recunoscuți ca atare încă din epoca în care au trăit, ceilalți doi, așa cum afirm în prezenta lucrare, primiți cu oarecare neîncredere în încercările lor repetate de a se face vizibili în domeniul folcloristicii la începutul secolului trecut.

Încercăm, așadar, prin lucrarea de față să reintroducem în circuitul valoric al disciplinei și alte personalități de seamă ale folcloristicii din Bucovina, plecând de la opinii ale unor cercetători cu experiență în domeniu și care reanalizează cultura populară românească din perspective contemporane (studii semnate de Iordan Datcu, Mircea Fotea, Paul Leu, Lucia

Cireș, Lucia Berdan, Silvia Ciubotaru, Ion H. Ciubotaru, Cristina Rădulescu-Pășcu, Constanța Cristescu, Mircea A. Diaconu, Claudia Costin, Otilia Hedeșan, Antoaneta Olteanu ș.a.).

Concluzia de final a lucrării este că, în Bucovina, inițierea activităților de culegere și antologare a folclorului românesc datează încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Culegerea literaturii populare în provincia care s-a confruntat, foarte repede după anexarea ei la Imperiul Habsburgic, cu pericolul pierderii caracterului românesc, a constituit la un moment dat o formă de rezistență la deznaționalizare. Valorificarea complexă a folclorului și a culturii populare în și din Bucovina secolului al XIX-lea își are începutul în planurile ample concepute de Simion Florea Marian, după 1875 mai ales, privind adunarea și sistematizarea materialului folcloric și etnografic de pe întreg arealul românesc, sau măcar de pe o parte cât mai cuprinzătoare a sa, cu intenția de a releva caracterul sistemic al culturii populare. În spirit hasdeian și având în față modelul popoarelor din apusul Europei, Marian își afirmă convingerea, în discursul de recepție la Academia Română (1882), că cercetarea științifică a literaturii populare contribuie la dezvoltarea limbii literare. Dar dincolo de trezirea conștiinței naționale prin cultivarea literaturii și a limbii „vii” a poporului, de culegerea creației populare și de valorificarea ei în paginile ziarelor și revistelor, profesori și folcloriști ca Ion G. Sbiera și Sim. Fl. Marian, Matthias Friedwagner, Dimitrie Dan, Elena Niculiță-Voronca, Alexandru Voevidca ș.a. au impus trezirea unui interes cultural față de domeniul folclorului în Bucovina, prin utilizarea și crearea unor instrumente de lucru moderne, precizarea unor arii cât mai largi de investigare, fixarea unor metode și tehnici de notare prin chestionare, educarea corespondenților în spiritul acestora.

Între anii 1850 și 1918, Bucovina a cunoscut o dezvoltare culturală semnificativă, în parte datorită statutului său de provincie a Imperiului Habsburgic. Această perioadă a fost marcată și de un interes sporit pentru dezvoltarea, conservarea și promovarea culturii tradiționale și a folclorului românesc. Am arătat în lucrare că s-au înființat instituții culturale (Societatea pentru Literatura și Cultura română în Bucovina, Societatea „Junimea”) cu rol esențial în promovarea literaturii și culturii românești, care au organizat lecturi publice, evenimente culturale, au înlesnit publicarea lucrărilor literare și de folclor. Au fost inițiate, prin școală, de multe ori, adevărate „expediții de cercetare” (amintesc aici numărul de 400 de școlari invocat de Liviu Marian, fiul folcloristului, care erau trimiși în timpul vacanțelor să culegă folclor) pentru a aduna povești, legende, cântece și obiceiuri populare. De aceea, consider că activitatea folcloristică din Bucovina, din perioada supusă analizei în această teză, este una care poate continua să inspire și să definească identitatea culturală a regiunii și a poporului român.

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare inedite

Arhiva Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera” Suceava:

Fond „Bucovina”

Fond „Documentar. Lectură”

Muzeul Național al Bucovinei, Suceava:

Fond Memorial-Documentar „Simion Florea Marian”

Fond „Leca Morariu”

Fond „Ioan Vicoveanu”

Arhiva Bibliotecii Municipale „G. T. Kirileanu”, Piatra-Neamț:

Colecții Speciale. Fond Documentar „G. T. Kirileanu”

Institutul „Bucovina” al Academiei Române:

Fond „Carte veche”

Fond „Periodice”

Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare” Suceava

Biblioteca Națională a României:

Colecții. Manuscrise. Fond de folclor „Alexandru Voievidca”

Bibliografie generală

Alecsandri, Vasile, „Românii și poezia lor”, în *Elogiu folclorului românesc*. Antologie și prefață de Octav Păun, text îngrijit de Maria Mărdărescu și Octav Păun, București, Editura pentru Literatură, 1969.

Alexandru, Ion T., „Monografiile folcloristice literare”, în *Etnologie românească. Folcloristică și etnomuzicologie II. Metodologie. Arhive. Instrumente de lucru*, Partea a 2-a, volum coordonat de Sabina Ispas și Nicoleta Coatu, București, Editura Academiei Române, 2010, pp. 151–192.

Amzulescu, Al. I., „Observații istorico-filologice despre «Miorița» lui Alecsandri”, în *„Miorița” și alte studii și note de folclor românesc*, București, Centrul Național de Conservare și Valorificare a Tradiției și Creației Populare, 2001.

Berdan, Lucia, „Elena Niculiță-Voronca, folcloristă și scriitoare”, în *Datinele și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, vol. I–II, ediție îngrijită de Victor Durnea, studiu introductiv de Lucia Berdan, Iași, Editura Polirom, 1998, pp. 9–19;

Berdan, Lucia, *Balade din Moldova, Cercetare monografică*, cu un capitol de etnomuzicologie de Viorel Bîrleanu și Florin Bucescu, Caietele Arhivei de Folclor, VI, Iași, 1986.

Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc, II, (1892–1904). Coordonare și cuvânt înainte de Adrian Fochi, ediție îngrijită și prefață de Jordan Datcu, București, Editura Saeculum I. O. , 2002.

Bîrlea, Ovidiu, *Istoria folcloristicii românești*, ediție îngrijită și bibliografie de Carmen Banța, cuvânt-înainte de acad. Sabina Ispas, Craiova, Editura Aius, 2010

Bîrlea, Ovidiu, *Metoda de cercetare a folclorului*, București, Editura pentru Literatură, 1969.

Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc*, volumul I, ediție îngrijită și cuvânt introductiv de Ion Țița-Nicolescu, București, Editura Vremea, 2023.

Bodnărescu, Leonida, „Simeon Florea Marian și ceilalți”, în „Făt-Frumos”, Suceava, anul VII, nr. 3–4, mai–august 1932.

Bogdan, Ioan, „Elena Niculiță-Voronca, „Datinele și credințele poporului român, adunate și așezate în ordine mitologică. Vol. I, partea I–IV. Mihalcea lângă Cernăuți, 1903 – Raport”, în „Analele Academiei Române”, Seria II, Tomul XXVI, 1903–1904, Partea Administrativă și Debaterile, București, Institut. de Arte Grafice „Carol Göbl”, 1904, pp. 430–433;

Bostan, Grigore C., *Poezia populară românească în spațiul carpato-nistrean*, Iași, Editura Cantes, 1998.

Bucescu, Florin, „Alexandru Voevidca (II)”, în volumul Ion Popescu-Sireteanu (autor principal și coordonator), *Siretul – vatră de istorie și cultură românească*, Iași, Editura „Omnia”, 1994, p. 307.

Cantemir, Traian, „Destin vitreg”, în Ion Popescu-Sireteanu (autor principal și coordonator), *Siretul – vatră de istorie și cultură românească*, Iași, Editura „Omnia”, 1994, pp. 292–296.

Ceașu, Mihai-Ștefan, *Bucovina Habsburgică de la anexare la Congresul de la Viena. Iosefinism și postiosefinism (1774–1815)*, Iași, Fundația academică „A. D. Xenopol”, 1998.

Chirileanu (sic!), Gh. T., „Din cărțile vechi ale Ținutului Sucevii. 1. Un vechi «Calendar» manuscript, 1785–1798”, în „Șezătoarea”, Fălticeni, editor Artur Gorovei, vol. X, nr. 3–4, noiembrie 1907 (tipărit în 1908), pp. 33–43.

Ciubotaru, Silvia, Ciubotaru, Ion H., *Cântece propriu-zise din Moldova*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2021.

Ciubotaru, Silvia, *Obiceiurile agrare din Moldova*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2017.

Coatu, Nicoleta, „Culegerea folclorică – inconsecvențe, dileme, rigori în construcția autenticității”, în: *Etnologie românească. Folclorică și etnomuzicologie. II. Metodologie. Arhive. Instrumente de lucru*, Partea 1. Coordonatori: Sabina Ispas și Nicoleta Coatu, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, București, Editura Academiei Române, 2007.

Cocchiara, Giuseppe, *Istoria folcloricii europene. Europa în căutare de sine*, traducere din limba italiană de Michaela Șchiopu, București, Editura Saeculum I.O., 2004.

Costin, Claudia, „Semnificații ale hranei în cultura tradițională – din Datinele și credințele poporului român, de Elena Niculiță-Voronca”, în „Meridian Critic”, Stefan cel Mare University of Suceava. Annals Philology Series, No. 2 (Volume 40), 2022, pp. 347–354.

Cristescu, Constanța, „Conținutul genuistic al fondului mss. Alexandru Voevidca. Considerații asupra notației muzicale”, în Alexandru Voevidca, *Folclor muzical din Bucovina. Volumul I. Repertoriul ritual-ceremonial vocal*, ediție critică și catalog tipologic muzical de dr. Constanța Cristescu, Suceava, Editura Lidana, 2015.

Dan, Dimitrie, „Lujenii Biserica, proprietarii moșiei, satul și locuitorii lui”, în „Gazeta Bucovinei”, anul III, 1893, nr. 45, pp. 1–2; nr. 46, pp. 1–3; nr. 48, pp. 1–3; nr. 49, pp. 1–2.

Dan, Dimitrie, *Comuna Straja și locuitorii ei. Studiu istoric, topografic și folkloric*, Cernăuți, Societatea tipografică bucovineană, Editura ziarului „Patria”, 1897.

Dan, Dimitrie, *Rutenii din Bucovina. Schiță etnografică*, Extras din „Analele Academiei Române”, Seria a II-a, Tom XXXV, Memoriile Secțiunii Literare, București, Librăriile Socec & Comp., 1913.

Datcu, Iordan, „Elena Niculiță-Voronca și datinile și credințele populare românești din Bucovina”, în vol. Elena Niculiță-Voronca, *Datinele și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, vol. I–II, București, Editura Saeculum Vizual, 2008, pp. 5–12.

Datcu, Iordan, *Dicționarul etnologilor români*, ediția a III-a, revăzută și mult adăugită, București, Editura Saeculum I. O., 2006.

Datcu, Iordan, *Repere în etnologia românească*, București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, București, 2002.

Diaconu, Mircea A., „Elena Niculiță-Voronca și *fascinanta Vienă*”, în „Meridian Critic”, Stefan cel Mare University of Suceava. Annals Philology Series, No. 2 (Volume 40), 2022, pp. 331–338.

Diaconu, Mircea A., „Elena Niculiță-Voronca, Zaharia Voronca și nu doar ei, în câteva micronarațiuni” (I), în „Analele Bucovinei”, anul XXX, nr. 1 (60), 2023, pp. 45–75.

Diaconu, Mircea A., „Elena Niculiță-Voronca, Zaharia Voronca și nu doar ei, în câteva micronarațiuni” (II), în „Analele Bucovinei”, anul XXX, nr. 2 (61), 2023, pp. 439–465.

Diaconu, Mircea A., *Studii bucovinene*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2011.

Dobre, Al., „Reviste românești de folclor și etnografie. Rolul lor în orientarea și promovarea cercetărilor în domeniul culturii populare”, în „Revista de etnografie și folclor”, tomul 42, nr. 1–2, 1997, pp. 91–106.

Duțu, Alexandru, *Explorări în istoria literaturii române*, București, Editura pentru Literatură, 1969.

Eminescu, Mihai, „[La anul 1774]”, în volumul Mihai Eminescu, *Icoane vechi și icoane nouă. Publicistică*, antologie, cronologie, note și comentarii, repere critice, bibliografie de D. Vatamaniuc, București, Editura „Floarea darurilor”, 1996, pp. 142–146.

Eminescu, Mihai, *Icoane vechi și icoane nouă. Publicistică*, antologie, cronologie, note și comentarii, repere critice, bibliografie de D. Vatamaniuc, București, Editura „Floarea darurilor”, 1996.

Fotea, Mircea, „Alexandru Voievidca (I)”, în volumul Ion Popescu-Sireteanu (autor principal și coordonator), *Siretul, vatră de istorie și cultură românească*, p. 301.

Fotea, Mircea, *Simeon Florea Marian – folclorist și etnograf*, București, Editura Minerva, 1987.

Friedwagner, Matthias, „Poezia poporală a românilor din Bucovina”, în „Junimea literară”, anul VII, nr. 11 și 12, 1910.

Friedwagner, Matthias, „Über die Volksdichtung der Bukowiner Rumänen. Inaugurationsrede”, gehalten am 2. Dezember 1910, von Prof. Dr. Matthias Friedwagner, d. Z. Rektor der K. K. Universität, S. 1, in: Die feierliche Inauguration des Rektors der K. K. Franz Josephs – Universität in Czernowitz für das Studienjahr 1910/1911 am 2. Dezember 1910, Czernowitz, 1911.

Friedwagner, Matthias, „Vorwort”, în *Rumänische Volkslieder aus der Bukowina*. I Band: *Liebeslieder*. Mit 380 von Alex. Voievidca aufgezeichneten Melodien. Herausgegeben von Dr. Matthias Friedwagner, Würzburg, Konrad Triltsch Verlag, 1940, pp. VII–XIII.

Friedwagner, Matthias, *Rumänische Volkslieder aus der Bukowina*. I Band: *Liebeslieder*. Mit 380 von Alex. Voievidca aufgezeichneten Melodien. Herausgegeben von Dr. Matthias Friedwagner, Würzburg, Konrad Triltsch Verlag, 1940.

Grigoroviță, Mircea, *Victor Morariu (1881–1946)*, ediție îngrijită și cuvânt-înainte de Nicolae Cârlan, Suceava, f. ed., 2005.

Hasdeu, Bogdan Petriceicu, *Folcloristica*, I–II, ediție critică, note, variante, comentarii de I. Oprișan, București, Editura Saeculum I.O., 2008.

Hedeșan, Otilia, „Habent sua fata libelli”, în *Angoasele cititorului de antropologie*, Timișoara, Marineasa, 2006, pp. 6–10.

Hedeșan, Otilia, „Restituiri târzii: Elena Niculiță-Voronca și Mihai Lupescu”, în „Meridian Critic”, Stefan cel Mare University of Suceava. Annals Philology Series, No. 2 (Volume 40), 2022, pp. 311–316.

Hedeșan, Otilia, *Angoasele cititorului de antropologie*, Timișoara, Marineasa, 2006.

Iacobescu, Mihai, *Din istoria Bucovinei, vol. I (1774–1862) – De la administrația militară la autonomia provincială*, București, Editura Academiei Române, 1993.

Iordan Datcu, „Elena Niculiță-Voronca și datinele și credințele populare românești din Bucovina”, în Elena Niculiță-Voronca, *Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, I, ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, București, Editura Saeculum Vizual, 2008, pp. 5–12.

Iorga, Nicolae, *Conferințe bucovinene*, București, Tipografia „Cultura Neamului Românesc”, 1919.

Ispas, Sabina, „Cuvânt-înainte”, în Ovidiu Bîrlea, *Istoria folcloristicii românești*, ediție îngrijită și bibliografie de Carmen Banța, Craiova, Aius PrintEd, 2010, p. 5.

Ispas, Sabina, Coatu, Nicoleta (coord.) *Etnologie românească. Folcloristică și etnomuzicologie. II. Metodologie. Arhive. Instrumente de lucru*, Partea 1, București, Editura Academiei Române, 2007, p. 167; passim pp. 168–178; 220–221.

Kirileanu, G.T., „Leacuri și descântece adăogate pe un calendar vechi”, în „Șezătoarea”, Fălticeni, editor Artur Gorovei, vol. X, nr. 3–4, noiembrie 1907 (tipărit în 1908) pp. 113–121.

L. M. [Leca Morariu], „Cronica. †Alexandru Voevidca” în „Făt-Frumos”, anul VI, nr. 3, mai–iunie 1931, p. 126.

Loghin, Constantin, *Istoria literaturii române din Bucovina. 1775–1918 (în legătură cu evoluția culturală și politică)*, Cernăuți, Tipografia Mitrop. Silvestru, 1926.

Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, Chișinău, Editura Litera, 1998.

Marian, 1906: Sim. Fl. Marian, „Peștii pământului (din mitologia română)” în „Junimea literară”, anul III, nr. 4, 1906.

Marian, Liviu Fl., *Simion Florea Marian. Schițe biografice (extras)*, București, Institutul de Arte grafice „Carol Göbl”, 1910.

Marian, S. Fl. Marian, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, vol. II, Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, București, Editura Fundației Culturale Române, 1994.

Marian, Sim. Fl., *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor. Studiu folkloristic*, București, Instit. de Arte Grafice „Carol Göbl”, 1903.

Marian, Simion Fl., *Poesii populare române adunate și întocmite de...*, Tom I, Cernăuți, Tipografia lui G. Piotovschi, 1873.

Marian, Simion Fl., *Vrăji, farmece și desfaceri adunate de ...* extras din „Analele Academiei Române” Seria II, Tom XV. Memoriile Secțiunii Literare, București, Lito-Tipografia Carol Göbl, 1893.

Marian, Simion Florea, *Botanica poporană română*, Volumul I–III, ediție critică, introducere, repere bibliografice, indice *Botanica*, indice capitole publicate antum/postum, text stabilit, indice informatori și bibliografie de Aura Brădățan, Suceava, Editura „Mușatinii”, 2008.

Morariu, Constantin, *Cursul vieții mele. Memorii*, ediție îngrijită, prefață, microbiografii, glosar și note: Mihai Iacobescu, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998.

Morariu, Victor, „Matthias Friedwagner”, în „Făt-Frumos”, Cernăuți, anul XV, nr. 3, mai–iunie 1940, pp. 106–107.

Mușlea, Ion, *Schimburi epistolare cu respondenții la chestionarele Arhivei de Folklor a Academiei Române, Volumul II: M–Z*, ediție critică și note de Cosmina Timoce-Mocanu, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2015.

Niculică, Alis, „*Junimea literară*” (1904–1914); (1923–1939). *Bibliografie*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2012.

Niculiță-Voronca, Elena, „Amintire”, în „Junimea literară”, anul IV, nr. 6 și 7, 1907, p. 142–145.

Niculiță-Voronca, Elena, „Biografia mea”, în „Bucovina literară”, serie nouă, anul XXIII, nr. 3–4 (253–254), 2012, pp. 81–83.

Niculiță-Voronca, Elena, *Datinele și credințele poporului român. Adunate și așezate în ordine mitologică*, ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, București, Editura Saeculum Vizual, 2008.

Niculiță-Voronca, Elena, *Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, Vol. I, ediție îngrijită de Victor Durnea, Iași, Editura Polirom, 1998.

Nistor, Iancu, „Cătră cititori”, în „Junimea literară”, Cernăuți, anul I, nr. 1, 1904.

Olaru, Marian, *Mișcarea națională a românilor din Bucovina la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, cuvânt-înainte de Gh. Platon, Rădăuți, Editura Septentrion, 2002.

Păduraru, Mircea, „*Folcloristica românească versus Istoria folcloristicii*”, Vrăbie, Bîrlea și dominantele ideologice ale etnologiei comuniste”, în „*Philologica Jassyensia*”, anul XVI, nr. 2 (32), 2020, p. 175.

Pamfile, T., „Elena Niculiță-Voronca: *Studii în folclor*”, în „*«Ion Creangă» Revistă de limbă, literatură și artă populară*”, anul VII, nr. 2, februarie 1914, pp. 33–34 (<https://biblioteca-digitala.ro/>).

Popescu-Sireteanu, Ion, (autor principal și coordonator), *Siretul – vatră de istorie și cultură românească*, Iași, Editura „Omnia”, 1994.

Popescu-Sireteanu, Ion, „Folclorista Elena Niculiță-Voronca”, în Ion Popescu-Sireteanu (autor principal și coordonator), *Siretul – vatră de istorie și cultură românească*, Iași, Editura „Omnia”, 1994, pp. 282–291.

Porumbescu, Iraclie, „Amintiri despre Vasile Alecsandri”, în *Scrierile lui Iraclie Porumbescu*, adunate și însoțite de o schiță biografică de Leonida Bodnărescu, partea I, Cernăuți, 1898.

Pușcariu, S[extil], „Matthias Friedwagner (1860–1940)”, în „*Dacoromania*”, Cluj, 10 (1941), p. 225–227.

Rădulescu-Pășcu, Cristina, „Studiu introductiv” în volumul Alexandru Voevidca, *Cântece populare din Bucovina*, ediție îngrijită de Vasile Nicolescu și Cristina Rădulescu-Pășcu, studiu introductiv, note, indici și glosar de Cristina Rădulescu-Pășcu, București, Editura Muzicală, 1990, pp. 14–45.

Raliade, Rodica, „*Vademecum* al începuturilor etnologice românești”, în: *Deschideri etnologice. In Honorem Sabina Ispas la 75 de ani*, coord. Laura Jiga Iliescu și Mihaela Nubert Chețan, București, Editura Etnologică, 2016, pp. 12–22.

Rumänische Volkslieder aus der Bukowina. I Band: Liebeslieder. Mit 380 von Alex. Voievidca aufgezeichneten Melodien. Herausgegeben von Dr. Matthias Friedwagner, Würzburg, Konrad Triltsch Verlag, 1940.

Rusu, Liviu, „Pentru culegătorul de cântece Alexandru Voevidca”, în „*Junimea literară*”, anul XXII, iulie–septembrie, nr. 7–9, 1933, pp. 189–193.

Satco, Emil, „Mandicevschi – o familie de muzicieni români”, în „*«Suceava»*”, Anuarul Muzeului Bucovinei”, XVII–XVIII–XIX, 1990–1991–1992, pp. 419–427.

Satco, Emil, *Arta în Bucovina*, Suceava, [f. ed.], 1991.

- Satco, Emil, Ioan Pânzar, *Dicționar de literatură. Bucovina*, Suceava, 1993;
- Satco, Emil, Niculică, Alis, *Enciclopedia Bucovinei*, Vol. III, P–Z, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2018, pp. 807–808.
- Sbiera, Ion G., *Colinde, cântece de stea și urări la nunți. Din popor luate și poporului date de ...* Cu patru stampe (Nașterea, Trei magi, Botezul, Învierea). Cernăuț[i], Editura Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, 1888.
- Sbiera, I[on] al lui G. Sbiera, „Precuvântare”, în *Povești populare românești, din popor luate și poporului date de...*, Cernăuț[i], 1886, pp. III–V.
- Sbiera, Ion G., *Povești populare românești. Din popor luate și poporului date de d-rul Ion al lui G. Sbiera*, Cernăuț[i], Editura proprie, Tipografia arhiepiscopală, 1886.
- Sbiera, Ion G., *Contribuiri pentru o istorie socială cetățenească, religioasă bisericească și culturală literară a românilor de la originea lor încoace până în iuliu 1504*, volumul I, Cernăuți, Tipografia universitară a lui R. Eckhardt, 1906.
- Schipor, Vasile I., *Calendare și almanahuri românești din Bucovina (1811–1918)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2016.
- Splény, Gabriel von Mihálydy, „Descrierea districtului bucovinean”, text bilingv german-român, în *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici, prefață de D. Vatamaniuc, București, Editura Academiei Române, 1998.
- Tofan, George, „La începutul unui an nou. Reflecții dedicate cititorilor români din Bucovina”, în „Junimea literară”, anul VI, nr. 1, 1909.
- Torouțiu, I. E., „Un gest regal necunoscut”, în „Convorbiri literare”, anul LXXII, nr. 4, aprilie 1939, pp. 379–382.
- Țugui, Pavel, „Foaia Societății pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina” (1865–1869), în „Analele Universității din Craiova”, Seria Istorie. Geografie. Filologie, anul I, 1972, p. 185–195, republicat în vol. Pavel Țugui, *Bucovina. Istorie și cultură*, București, Editura Albatros, 2002, p. 121–132.
- Ungureanu, Constantin, *Sistemul de învățământ din Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774–1918)*, Chișinău, [F. E. –P. Tipografia centrală].
- Ursache, Petru, „Șezătoarea” în contextul folcloric, București, Editura Minerva, 1972.
- Veslovschi, Ilie „Mobilierul casei țaranului român din Bucovina”, în „Junimea literară”, anul III, nr. 5, 1906.

Vicoveanu, Ioan, „Răbojul cărților”, în „Junimea Literară”, anul XV, nr. 1–2, 1926, p. 40.

Vitencu, Alexandru, „Ultima operă a prof. M. Friedwagner”, în „Revista Bucovinei”, Cernăuți, anul I, nr. 6, iunie 1942.

Voevidca, Alexandru Idem, *Folclor muzical din Bucovina. Volumul II. Repertoriul muzical instrumental de joc. Partea I*, ediție critică, catalog tipologic muzical și antologie de Constanța Cristescu, Suceava, Editura Lidana, 2017.

Voevidca, Alexandru, 17 colinde, cântece de stea și urări de Anul Nou, notate de Alexandru Voevidca, Cernăuți, Lit. A. Sydor, 1925.

Voevidca, Alexandru, *Cântece populare din Bucovina*, ediție îngrijită de Vasile Nicolescu și Cristina Rădulescu-Pășcu, studiu introductiv, note, indici și glosar de Cristina Rădulescu-Pășcu, București, Editura Muzicală, 1990.

Voevidca, Alexandru, *Folclor muzical din Bucovina, Volumul I. Repertoriul ritual-ceremonial vocal*, ediție critică și catalog tipologic muzical de dr. Constanța Cristescu, Suceava, Editura Lidana, 2015.

Voevidca, Alexandru, *Folclor muzical din Bucovina, Volumul IV, Cântecul vocal de joc (continuare la vol. III). Doina. Balada*, Suceava, Editura Lidana, 2020.

Voevidca, Alexandru, *Folclor muzical din Bucovina. Volumul III. Repertoriul muzical instrumental de joc (continuare la volumul II), Cântecul vocal de joc*, Suceava, Editura Lidana, 2019.

Vrabie, Gheorghe, *Eposul popular românesc. Teme – motive – structuri poetice*, București, Editura Albatros, 1983.

Vrabie, Gheorghe, *Folcloristica română. Evoluție, curente, metode*, [București], Editura pentru Literatură, 1968.

Xenopol, 1907: A. D. Xenopol, „În amintirea lui Sim. Fl. Marian”, în „Junimea literară”, anul IV, nr. 6–7, 1907.

****Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc, II (1892–1904)*, coordonare și cuvânt-înainte de Adrian Fochi, ediție îngrijită și prefață de Iordan Datcu, București, Editura Saeculum I.O., 2002.

****Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici, prefață de D. Vatamaniuc, București, Editura Academiei Române, 1998.

****Corpusul răspunsurilor la Chestionarele „Ion Mușlea”. I. Basarabia și Bucovina. Chestionarele II, IV, VII; II. Moldova și Bucovina. Chestionarele II, IV, VII și Șezătoarea*, ediție

critică de documente etnologice inedite, introducere, note și indici de Ion Cuceu, Maria Cuceu, Cosmina Timoce-Mocanu, Cluj-Napoca, Editura Mega, vol. I, 2015; vol.II, 2017.

****Deschideri etnologice. In Honorem Sabina Ispas la 75 de ani*, coord. de Laura Jiga Iliescu și Mihaela Nubert Chețan, București, Editura Etnologică, 2016.

****Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, Editura Academiei R.S.R., 1979.

****Elogiu folclorului românesc. Antologie și prefață de Octav Păun, text îngrijit de Maria Mărdărescu și Octav Păun*, București, Editura pentru Literatură, 1969.

****Etnologie românească. Folcloristică și etnomuzicologie II. Metodologie. Arhive. Instrumente de lucru*, Partea a 2-a, volum coordonat de Sabina Ispas și Nicoleta Coatu, București, Editura Academiei Române, 2010.

****Etnologie românească. Folcloristică și etnomuzicologie. II. Metodologie. Arhive. Instrumente de lucru*, Partea 1. Coordonatori: Sabina Ispas și Nicoleta Coatu, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, București, Editura Academiei Române, 2007.

****Istoria românilor*, vol. VI, Români între Europa clasică și Europa Luminilor (1711–1821), Paul Cernovodeanu, Nicolae Edroiu (coord.), București, Editura Enciclopedică, 2002.

****Simion Florea Marian și corespondenții săi. Documente literare*, ediție îngrijită de Eugen Dimitriu și Petru Froicu, „Cuvânt-înainte” de Iordan Datcu, București, Editura Minerva, 1991.

III. Periodice

„Albina”, Viena, 1868.

„Almanah literar pe anul 1903”, Cernăuți.

„Amicul familiei”, Gherla, 1879, 1880, 1889.

„Analele Academiei Române”, Seria a II-a, Tom XXXV, Memoriile Secțiunii Literare, București, Librăriile Socec & Comp., 1913.

„Analele Academiei Române”, Seria II, Tomul XXVI, 1903–1904, Partea Administrativă și Desbaterile, 1904.

„Analele Bucovinei”, Rădăuți – București, 1994 – 2023.

„Anuarul Arhivei de Folclor”, Cluj, seria I (1932–1945); seria a II-a (1980–1996); seria a III-a, Tomul XXV–XXVI, 2022.

„Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei”, Iași, 2001–2023.

„Apărarea Națională”, Cernăuți, 1907.

„Aurora română”, 1881–1882, 1884.

„Bucovina”. Gazetă românească pentru politică, religie și literatură”, Cernăuți, 1848–1850.

„Convorbiri literare”, 1939.

„Dacoromania”, Cluj, 1941.

„Făt-Frumos”, 1926–1940.

„Foaea Societății pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina”, Cernăuți, 1865–1869.

„Gazeta Bucovinei”, Cernăuți, 1892, 1893, 1894, 1895.

„Ion Creangă”. Revistă de limbă, literatură și artă populară, Bârlad, ediție anastatică, Vaslui, 2004–2008, vol. I (anii 1908–1909), vol. II (1910); vol. III (1911), vol. IV (1912), vol. V (1913), vol. VI (1914).

„Junimea literară”, seria I, 1904–1914.

„Meridian Critic”, Suceava, 2016–2023.

„Privitorul”, Cernăuți, 1903.

„Revista Bucovinei”, Cernăuți, 1942.

„Revista de etnografie și folclor”, București, 1994, 1997, 1998,

„Rîndunica”. Revistă literară, științifică, folcloristă, Iași, 1893.

„Sămănătorul”, București, 1903.

„Șezătoarea”, Fălticeni, 1894, 1903, .

„Suceava”. Anuarul Muzeului Județean, 1978, 1982, 1983, 1989; „Suceava”. Anuarul Complexului Muzeal Bucovina, 2007–2008–2009.

„Tribuna”, Sibiu, 1886.

RESURSE DIGITALE

<https://archive.org/>

<https://biblioteca-digitală.ro/>

<https://bibgtkneamt.ebibliophil.ro/>

<https://books.google.ro/>

<https://dspace.bcucluj.ro/>

<http://dspace.bcu-iasi.ro/>

www.dacoromanica.ro/

<http://digitool.bibnat.ro/>